

Factors genètics, malalties i l'exposició a agents externs alteren la qualitat de l'esperma dels homes

La infertilitat masculina afecta el 60% de les parelles estèrils

Un centre especialitzat inicia un estudi amb voluntaris de Barcelona

Els bancs d'esperma també han detectat una reducció progressiva de la qualitat de semen dels donants

Marta Ciércoles
BARCELONA

Els experts en reproducció assistida calculen que al voltant del 18% de les parelles espanyoles han fet almenys una consulta mèdica per problemes d'esterilitat en els darrers dos anys. El retard de la maternitat per part de les dones és un factor prou conegut que influeix en l'esterilitat de les parelles, però sovint s'oblida l'anomenat *factor masculí*, malgrat que, segons dades de la Societat Espanyola de Fertilitat, es detecten problemes d'infertilitat masculina en sis de cada deu parelles que reben tractament de reproducció assistida.

La pèrdua de qualitat i quantitat d'esperma és un fenomen que els especialistes dels països occidentals han anat detectant de forma progressiva en els darrers anys. Tot i que no es disposa de dades generals sobre la situació a Catalunya o a l'Estat, sí que s'han fet estudis sectorials o locals, com ara el que va dur a terme l'any passat l'Institut Marquès a les comarques de Tarragona, amb resultats gens optimistes.

Segons aquest estudi, el 53% dels 405 voluntaris que hi van aportar mostres tenien un semen considerat "de baixa qualitat", és a dir, que els espermatozous no complien els paràmetres de concentració i, especialment de mobilitat, que l'Organització Mundial de la Salut (OMS) considera normals. En circumstàncies normals, el 25% dels espermatozous d'un home haurien de tenir un moviment ràpid, progressiu i lineal per arribar a les trompes,

però la mitjana de les mostres analitzades a Tarragona era del 6,8%.

Els resultats de Tarragona han impulsat aquest centre especialitzat en reproducció assistida a repetir l'estudi a les comarques barcelonines, per comprovar si les dades es repeteixen o si es tracta d'un fenomen local -de fet, el 25% dels voluntaris tarragonins treballaven en el sector petroquímic-. Un altre centre galleg, la maternitat de Belén, farà el mateix estudi de forma coordinada a la província de la Corunya. "Volem saber si a la resta de l'Estat passa el mateix que a Tarragona", va explicar ahir la responsable del servei de reproducció assistida de l'Institut Marquès, Marisa López-Teijón. La tria de dues zones tan allunyades respon a la voluntat de fer que la mostra pugui ser representativa de tot l'Estat.

Recollida de mostres

La campanya de recollida de mostres va començar ahir mateix a Barcelona i la Corunya. Els responsables creuen que passarà un any abans que aconseguixin les 446 mostres vàlides que necessiten a cada demarcació. Els voluntaris han de tenir entre 18 i 65 anys i no poden presentar problemes coneguts d'esterilitat. A més de portar personalment una mostra de semen obtinguda una hora i mitja abans com a màxim, hauran d'omplir un formulari codificat i totalment anònim sobre hàbits de vida, antecedents de malalties, etc. "El nom del donant no es demanarà i les mostres es llençaran tan bon punt siguin ana-

litzades", garanteix López-Teijón. Una setmana després els voluntaris rebran un informe amb els resultats d'un seminograma -anàlisi del semen.

A banda dels factors genètics que determinen la qualitat de l'esperma, existeixen patologies i agents ambientals que n'alteren la producció. "Tots els homes de vint anys haurien de fer-se un seminograma, ja que és el moment de tractar problemes que causen infertilitat", recomana la doctora López-Teijón. Segons la doctora, els homes estan més exposats que les dones a aquestes alteracions, perquè, a diferència dels òvuls, els espermatozous són cèl·lules en constant formació.

Un problema difícil d'evitar

La dificultat de fugir de determinats agents tòxics ambientals o de canviar radicalment els hàbits de vida fan que sigui molt difícil evitar les alteracions dels espermatozous, segons va reconèixer Ferran Garcia, andròleg de l'Institut Marquès. "Tot el que es pugui fer a favor d'una vida sana, com millorar l'alimentació o fer esport, és molt positiu, però molts factors que afecten la producció d'espermatozous no es poden evitar", va puntualitzar.

Els problemes d'infertilitat masculina són l'efecte de "la suma de petites dosis de moltes coses acumulades", va afirmar. De vegades, el risc ve associat a determinades professions. Per exemple, un pagès està constantment exposat als efectes dels pesticides i d'altres productes químics i, més encara, si treballa sense protecció. Les altes temperatures amb les quals conviu un forner també poden afectar la producció d'esperma, o bé el contacte constant amb metalls pesats com el plom, el mercuri o el cadmi.

Determinades patologies, com les infeccions bacterianes, les varius testiculars i els tumors també disminueixen la qualitat del semen. Moltes d'aquestes situacions tenen tractament si es detecten a temps. Però, darrerament, els experts estan detectant casos més greus d'infertilitat que tenen l'origen en anomalies cromosòmiques dels espermatozous. Un estudi encara inicial de l'Institut Marquès està revelant que un 18% dels homes amb concentracions d'espermatozous inferiors a 20 milions per mil·lilitre presenten aquestes alteracions. Els experts sospiten que el problema té l'origen en el desenvolupament fetal. És a dir, que probablement l'exposició a agents tòxics externs podria haver afectat el futur home des d'abans del naixement. Aquestes anomalies alteren la divisió dels cromosomes dels espermatozous, que no es divideixen en 23 parells i donen lloc a disfuncions en la fecundació de l'òvul. Això provoca avortaments i anomalies en el fetus.

QUÈ FA BAIIXAR LA QUALITAT DE L'ESPERMA

ALGUNES PATOLOGIES

- Infeccions produïdes per bacteris comuns
- Malalties de transmissió sexual
- Varius als testicles. Afecten el 10% dels homes i provoquen esterilitat, ja que fan augmentar la temperatura dels espermatozous.
- Malformacions congènites, com ara la manca d'un dels conductes que transporten els espermatozous
- Alteracions dels cromosomes sexuals, que poden evitar la producció d'espermatozous
- Testicles que no han baixat (criptoquídia)
- Tumors testiculars (un dels càncers més freqüents en homes joves)
- Manca de desenvolupament dels testicles (hipogonadisme)

L'EXPOSICIÓ A AGENTS EXTERNES

- Agents que alteren la producció i l'alliberament de testosterona (alcohol, drogues, anabolitzants, quimioteràpia, pesticides, herbicides, dioxines...)
- Agents químics ambientals (exposició a metalls pesants com ara el plom, el cadmi i el mercuri)
- Agents físics (radiacions o temperatures massa elevades)
- Hàbits de vida:
 - estrès (que comporta un descens del nombre de relacions sexuals)
 - sedentarisme
 - roba ajustada
 - dietes inadequades
 - tabac
 - problemes emocionals